

FUNCTIONARUL PUBLIC

ZIAR BILUNAR EDITAT DE CĂTRE ACADEMIA DE ADMINISTRARE PUBLICĂ
SUPPLEMENT LA REVISTA „ADMINISTRAREA PUBLICĂ”

Pe 9 decembrie curent, a avut loc ședința ordinară a Senatului Academiei de Administrare Publică, prezidată de Președintele Senatului, rectorul AAP, Oleg BALAN, profesor universitar, doctor habilitat. În cadrul ședinței a fost aprobat Raportul anual privind rezultatele obținute în urma implementării proiectului „Consolidarea sistemului de securitate națională prin cunoaștere și comunicare 20.80009.28 134 – PS” din cadrul Programului de Stat (2020 -2023), prezentat de conducătorul de proiect, Ludmila ROȘCA, doctor habilitat, conferențiar universitar. Urmare a dezbaterilor și sugestiilor, au fost stabilite obiectivele în cadrul proiectului respectiv pentru anul 2022. A fost, de asemenea, aprobată Politica Editorială a Academiei de Administra-

Ședința Senatului AAP

re Publică, prezentată de dna Ludmila ANDRIEVSKI, șef Direcție management instituțional. Prorectorul Academiei Nistor GROZAVU, doctor, conferențiar universitar, și directorul Școlii doctorale, Vitalie CAZACU, doctor, conferențiar universitar, au prezentat informații cu privire la operarea unor modificări în Regulamentele privind organizarea pro-

cesului de studii și instruire care, după dezbateri, au fost aprobate de Senat.

Prin altă hotărâre, absolvenților Școlii doctorale a Academiei, Ana VARZARI și Vasile COMENDANT, li s-a conferit titlul științific de doctor în științe administrative la specialitatea 563.02 – Organizarea și dirijarea în instituțiile administrației publice; servicii publice.

Titlurile științifice urmează a fi confirmate de către Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare.

Membrii Senatului au examinat și alte chestiuni de pe ordinea de zi a ședinței privind activitatea Academiei de Administrare Publică.

Ion AXENTI

Abonarea 2022

Stimați cititori,

Este în toi campania de abonare la presa scrisă pentru anul 2022.

Sperăm să rămâneți fideli publicațiilor noastre – ziarul „Funcționarul Public” și revista „Administrarea Publică” și pe parcursul anului viitor.

Adresăm îndemnul pentru abonare, în special, autorităților publice și funcționarilor publici, cărora le sunt destinate aceste publicații ale Academiei de Administrare Publică, unicele ediții periodice în domeniu din republica noastră.

Vă reamintim că:

Ziarul „Funcționarul Public”
apare de 2 ori pe lună.

Costul unui abonament:

3 luni - 39 lei;

6 luni - 78 lei;

1 an - 156 lei.

Indice poștal - 67919.

Revista „Administrarea Publică”
apare trimestrial.

Costul unui abonament:

3 luni - 42 lei;

6 luni - 84 lei;

1 an - 168 lei.

Indice poștal - 76957.

Abonarea poate fi perfectată la oficiile poștale ale Întreprinderii de Stat „Poșta Moldovei”

O nouă susținere publică a tezei de doctorat

Vineri, 03 decembrie curent, a avut loc susținerea publică a tezei de doctorat, elaborată de studentul-doctorand Vasile COMENDANT, cu tema „Rolul administrației publice în realizarea politicilor de protejare și valorificare a patrimoniului cultural național”, la specialitatea 563.02 Organizarea și dirijarea în instituțiile administrației publice; servicii publice, conducător științific - Ion DULSCHI, doctor în științe istorice, conferențiar universitar, AAP.

Ședința Comisiei de doctorat a fost moderată de președintele Comisiei, dl Aurel SÎMBOTEANU, doctor în științe politice, conferențiar universitar.

În alocuțiunea sa de prezentare a tezei, pretendentul Vasile COMENDANT a subliniat rolul administrației publice în elaborarea și implementarea politicilor publice de protejare și valorificare a patrimoniului cultural național și identificarea metodelor de eficientizare a acestuia în contextul dezideratului de modernizare a administrației publice. Scopul prezentei cercetări rezidă în studierea și determinarea în complex a rolului autorităților administrației publice în elaborarea și implementarea politicilor publice de protejare și valorificare a patrimoniului cultural național și identificarea metodelor de eficientizare a acestuia în contextul dezideratului de modernizare a administrației publice.

Autorul mai evidențiază că ipoteza de cercetare a

tezei de doctorat susține că aportul autorităților administrației publice în implementarea politicilor de protejare și valorificare a patrimoniului cultural național poate deveni semnificativ dacă, pe de o parte, va contribui la creșterea nivelului de dezvoltare economică a țării și va asigura condiții decente de viață pentru membrii societății (economice, sociale, cul-

turale etc.), iar pe de altă parte, autoritățile publice vor întreprinde măsuri de creștere a nivelului de cultură la cetățeni, de motivare a acestora în cunoașterea istoriei, obiectelor și monumentelor de patrimoniu cultural național.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării constă în viziunea

holistică asupra rolului administrației publice în salvagardarea și promovarea patrimoniului cultural al Republicii Moldova, dar și în optica nouă prin prisma căreia au fost examinate lucrările de specialitate selectate pentru studiu și documentele de politici publice care sunt în corelație cu patrimoniul cultural.

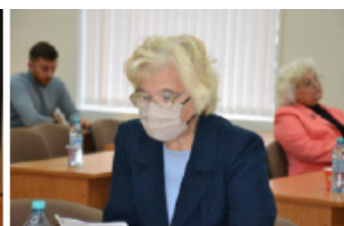
După prezentarea tezei, au urmat o serie de întrebări și răspunsuri cu referire la diverse aspecte ale cercetării științifice în domeniu. În continuare, cu opinii asupra conținutului tezei de doctor s-au pronunțat referenții oficiali ai Comisiei: Constantin SOLOMON, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar; Victor MORARU, doctor habilitat în științe politice, membru-corespondent, vicepreședinte al Academiei de Științe a Moldovei; Elena PLOȘNIȚĂ, doctor habilitat în istorie, conferențiar universitar, secretar științific al Muzeului Național de Istorie a Moldovei; precum și membrii Comisiei - Angela POPOVICI, doctor în istorie, conferențiar universitar, șef Catedra științe adminis-

trative, Academia de Administrare Publică; Tatiana SPĂTARU, doctor habilitat în sociologie, conferențiar universitar, Școala doctorală a Academiei de Administrare Publică, Aurel SÎMBOTEANU, doctor în științe politice, conferențiar universitar.

Cu o caracteristică a calităților personale ale dlui Vasile Comendant și atmosfera de lucru asupra problemei cercetate a vorbit conducătorul științific al tezei de doctorat, dl Ion Dulschi, care a apreciat înalt calitățile și capacitățile de muncă ale doctorandului.

În final, prin votul unanim al membrilor Comisiei de doctorat, teza susținută cu tema „Rolul administrației publice în realizarea politicilor de protejare și valorificare a patrimoniului cultural național”, la specialitatea 563.02 Organizarea și dirijarea în instituțiile administrației publice; servicii publice, a fost apreciată cu calificativul „Foarte bine”, iar autorului, dlui Vasile COMENDANT, i s-a conferit titlul științific „Doctor în științe administrative”.

Ion AXENTI

Pe 9 decembrie 2021, și-a desfășurat lucrările online Reuniunea de dialog public privind „Fenomenul economiei și al ocupării forței de muncă informale în contextul pandemiei de Covid - 19”, organizată în cadrul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare. Această reuniune a fost coprezidată de două ministere – Ministerul Muncii și Protecției Sociale, în persoana dlui ministru, Marcel Spatari și Ministerul Economiei, în persoana dlui secretar de stat, Vadim Gumene.

Obiectivul evenimentului a fost prezentarea raportului de către ITT Expert-Grup Privind fenomenul economiei și al ocupării forței de muncă informale în contextul pandemiei de Covid - 19.

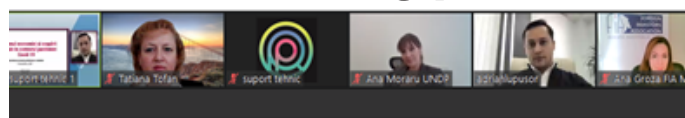
La acest eveniment au fost prezenți reprezentanți ai instituțiilor publice, organizațiilor internaționale, mediului academic, asociațiilor de afaceri, societatea civilă și parteneri de dezvoltare.

Academia de Adminis-

trare Publică a fost reprezentată de către dna. Tatiana Tofan, doctor în economie, conferențiar universitar, șef Catedra economie și management public.

Raportul prezentat descrie activitatea economică și ocuparea informală a firmelor și persoanelor fizice în Republica Moldova, dinamica din ultimii ani, în special, în contextul pandemiei Covid-19, dar și percepția populației și firmelor privind acest fenomen. Pe baza acestor analize, au fost formulate recomandări de politici pentru Guvern și recomandări de programe pentru PNUD, pentru abordarea eficientă a acestei probleme, având în vedere complexitățile pe care le implică.

Raportul conține recomandări cu referință la politicile statului privind necesitatea unui complex de măsuri care, pe de o parte, să motiveze populația și firmele să renunțe la activitățile informale, iar, pe

Fenomenul economiei și ocupării informale în contextul pandemiei Covid-19

de altă parte, să creeze un mediu în care practicarea activităților informale este riscantă, costisitoare și chiar imposibilă. În paralel, statul trebuie să ofere tot suportul informațional posibil pentru a încuraja formalizarea activităților economice.

Principalele măsuri, în acest sens, pot fi grupate în 5 obiective de bază, care urmează să soluționeze precondițiile și cauzele fundamentale ale economiei informale:

- descurajarea tranzacțiilor în numerar;
- atenuarea costurilor de conformare;

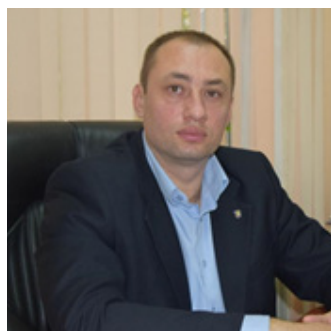
- creșterea costurilor de neconformare;
- sporirea moralității fiscale a populației;
- fortificarea puterii de negociere a angajaților în raport cu angajatorii.

Scopul evenimentului a fost de a împărtăși constatările raportului cu părțile interesate, de a evalua importanța problemei discutate pe agenda Guvernului Republicii Moldova.

Tatiana TOFAN,
doctor în economie,
conferențiar universitar,
șef Catedra economie
și management public

Ne scriu cititorii

Profesionalism prin studii avansate

Am citit în ziarul „Funcționarul Public” despre susținerea publică a tezelor de doctorat în cadrul Școlii doctorale a Academiei de Administrare Publică, ceea ce m-a încurajat și mai mult să continui ce aceeași insistență cercetările pentru teza de doctorat. De fapt, studiile de masterat în cadrul AAP, care mi-a oferit oportunități majore de a participa la studii peste hotarele țării (or. Ankara, studii de master) și or. Moscova

(studii de profesionalizare la școala de vară în cadrul Instituției Российская академия народного хозяйства и государственной службы при Президенте РФ (РАНХиГС), m-au determinat de a aplica anume la AAP ca instituție de elită în care să-mi fac studiile de doctorat.

Activând în domeniul protecției datelor cu caracter personal, alegerea tezei de doctorat a fost ghidată de necesitatea dezvoltării protecției drepturilor omului, iar teza de doctorat „Aplicarea standardelor europene de protecție socială în politicile guvernamentale din Republica Moldova”, este benefică pentru activitatea mea profesională în vederea atingerii scopului propus de dezvoltare a

protecției drepturilor omului.

După finalizarea primului an de studii la doctorat, pot susține cu certitudine că profesorii, cadrele didactice de la Academie au o pregătire profesională de nivel european, sunt îndrumătorii noștri pentru o carieră profesională de succes. Precum este și conducătorul științific al tezei mele de doctorat, dna Tatiana Spătaru, doctor, habilitat, conferențiar universitar, care îmi acordă suportul maximal posibil în situația pandemică de astăzi în vederea elaborării unei teze de doctor utilă care va putea fi aplicată în practică și sunt convins că în urma unei astfel de cooperări voi realiza cercetări științifice de un real folos. pentru societate.

Este evident că înlocuirea comunicării față în față cu comunicarea prin utilizarea sistemelor informaționale este supusă unor riscuri, dar sperăm cu toții, că pe viitor aceste mod de comunicare va deveni ceva normal.

În continuare, voi depune tot efortul pentru investigațiile științifice, elaborarea tezei de doctor, evident cu îndrumarea întregului corp profesional-didactic al AAP, pentru susținerea tezei de doctor la finele studiilor.

Denis COȚOFAN,
șef adjunct interimar al
Direcției juridice
din cadrul Centrului
Național pentru
Protecția Datelor cu
Caracter Personal

Atelier de lucru „Promovarea economiei sociale la nivel național ca motor pentru implementarea obiectivelor de dezvoltare durabilă”

Atelierul de lucru „Promovarea economiei sociale la nivel național ca motor pentru implementarea obiectivelor de dezvoltare durabilă” a fost organizat de Academia de Administrare Publică pe 30 noiembrie 2021 (format online) în cadrul Proiectului „Parteneriat transfrontalier pentru dezvoltarea antreprenoriatului social”, finanțat de Uniunea Europeană în cadrul Programului Operațional Comun România - Moldova 2014-2020, prin intermediul Instrumentului European de Vecinătate (ENI).

Scopul evenimentului a fost de a analiza situația actuală în care se află sectorul antreprenoriatului social/economiei sociale în Republica Moldova, de a identifica provocările sectoriale și soluții concrete pentru accelerarea proceselor de promovare și dezvoltare al domeniului prin integrarea eforturilor mediului academic, societății civile, mediului de afaceri și al administrației publice de orice nivel.

În cadrul sesiunii de lucru au fost abordate subiectele privind:

- educația economică favorabilă incluziunii;
- transformarea lumii în care trăim: Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă;
- planul european de acțiune pentru economia socială 2021-2026;
- provocările Programului Național de Dezvoltare a Antreprenoriatului Social 2021-2025;
- provocările întâmpinate de întreprinderile sociale.

Acest eveniment s-a remarcat prin implicarea activă a 26 de participanți buni și ingenioși (femei și bărbați), cu vârste cuprinse între 20 și 45 ani, din mai multe localități ale

țării, tineri specialiști, tineri antreprenori, precum și tineri implicați în proiectele și acțiunile de voluntariat, care activează în diferite domenii ale vieții social-economice: educație, cultură, medicină, asociațiile obștești și grupurile de inițiativă civică.

Tematica dezbaterilor s-a axat pe realitatea și problemele majore ale domeniului economiei sociale, preocupările exper-

angajați cât și în calitate de angajatori, în concordanță cu realizarea angajamentelor din cadrul Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030 cu privire la reducerea sărăciei și asigurarea unei bunăstări inclusive.

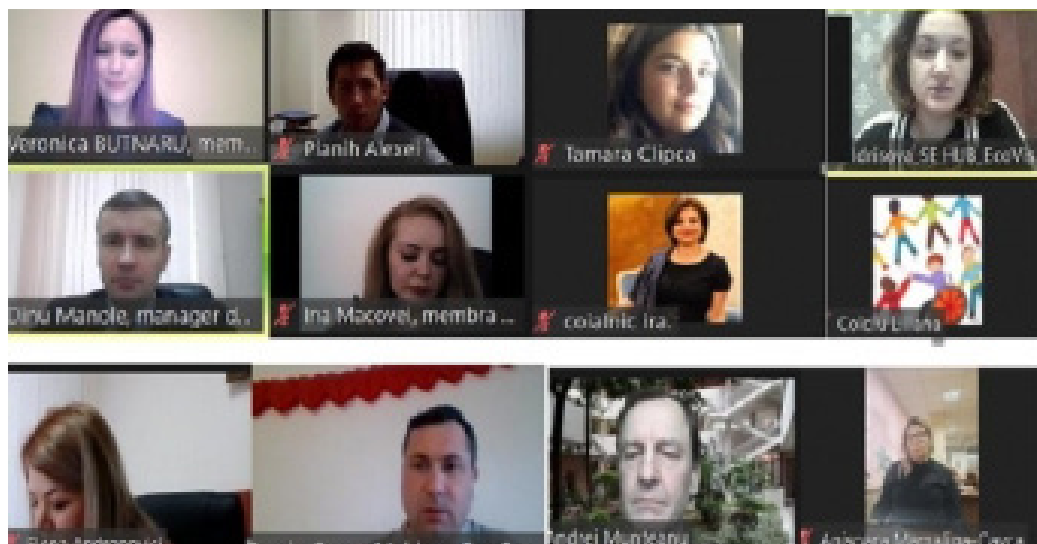
2) Promovarea convergenței și coordonării diferitelor autorități publice implicate în promovarea economiei sociale/antreprenoriatului social prin definirea obiectivelor strategice și a punctelor de referință la nivel de țară.

3) Promovarea unui ecosistem propice creșterii economiei sociale/antreprenoriatului social, care să permită întreprinderilor din economia socială să profite de condiții prielnice, fonduri UE, instrumente financiare și să mărească contribuția economiei so-

crearea de locuri de muncă specifice și creșterea valorii adăugate pe care le au întreprinderile sociale în comunitate.

5) Formarea profesională continuă a personalului din autoritățile publice centrale și locale în domeniul antreprenoriatului social. Dezvoltarea de programe de perfecționare/specializate în domeniu în cadrul Centrului de Resurse Transfrontaliere în dezvoltarea antreprenoriatului social din cadrul Academiei de Administrare Publică.

Rezoluția a fost adoptată unanim de către participanții la atelierul de lucru „Promovarea economiei sociale la nivel național ca motor pentru implementarea obiectivelor de dezvoltare durabilă”.

ților prezenți la dezbateri, au fost identificate unele soluții la provocările apărute în sector.

Participanții la Atelierul de lucru au formulat următoarele recomandări:

1) Promovarea politicilor publice care vor încuraja oamenii, în special, categoriile defavorizate, să-și realizeze aspirațiile profesionale atât în calitate de

ciale la obiectivele-cheie ale Republicii Moldova.

4) Crearea de standarde ocupaționale pentru o serie de meserii asociate sectorului de Antreprenoriat Social, precum ar fi Antreprenor Social, Manager Întreprindere Socială, care va conduce la autorizarea și ulterior acreditarea programelor de dezvoltare profesională și ulterior la

NOTĂ: Proiect finanțat de Uniunea Europeană, în cadrul Programului Operațional Comun România - Moldova 2014-2020, prin intermediul Instrumentului European de Vecinătate (ENI).

Veronica BUTNARU,
coordonator,
Centrul de resurse și
informare în domeniul
economiei sociale

Campania „16 zile de Activism împotriva Violenței în Bază de Gen” susținută de către AAP

A 20-a toamnă consecutiv, în Republica Moldova se desfășoară Campania „16 zile de Activism împotriva Violenței în Bază de Gen”, care unește sub culoarea oranj – simbol al viitorului luminos pentru fiecare femeie, autoritățile locale, organizațiile internaționale și societatea civilă în promovarea egalității de gen și eliminarea violenței împotriva femeilor.

Academia de Administrare Publică, prin misiunea care o realizează în instruirea funcționarilor/elor publici/e, rămâne un susținător plener al integrării egalității de gen în mecanismele instituționale și a promovării atitudinii profesionale echitabile față de colegi/colege și beneficiari/beneficiare ale serviciilor publice prin respectarea egalității de gen în toate sferele de responsabilitate.

Academia a fost prima instituție de învățământ superior din țară care, în 2005, a introdus în planurile de studii la programele de master cursul „Politica gen-

der”, considerând drept o responsabilitate promovarea în rândul funcționarilor/elor publici/e a ideilor progresiste ce țin de combaterea stereotipurilor de gen, dar și a modalităților de utilizare corectă a instrumentelor și resurselor disponibile în cadrul autorităților publice pentru prevenirea, combaterea discriminării și asigurarea egalității de gen la locul de muncă.

Un suport considerabil, în această ordine de idei, constituie colaborarea fructuoasă, pe care Academia o are de mai mulți cu Entitatea UN WOMEN, în parteneriat fiind realizate un șir de activități menite să consolideze capacitățile autorităților publice la acest capitol: instruirea personalului din autoritățile publice centrale și locale pe subiecte ce țin de egalitatea de gen, asistența consultativ-metodologică în integrarea dimensiunii de gen în documentele de politici instituționale, asigurarea informațională a autorităților publice prin

elaborarea și editarea ghidurilor tematice și materialelor de instruire etc.

În contextul situației pandemice și riscurilor impuse de COVID-19, importanța prevenirii violenței și sensibilizării societății a luat o nouă coloratură, fiind permanent în vizorul autorităților publice. Pentru a veni în susținerea acestora, la dispoziția beneficiarilor serviciilor de instruire prestate de către Academie sunt sursele documentare (atât pe suport tradițional, cât și în format electronic) din cadrul Bibliotecii, care vizează dimensiunea de gen.

Au devenit tradiționale

expozițiile tematice, organizate în cadrul Bibliotecii, în anul curent aceasta fiind desfășurată cu genericul „Eliminăm violența împotriva fetelor și femeilor acum!”

Fiecare dintre noi poate juca un rol esențial în combaterea stereotipurilor de gen, prevenirea abuzurilor, lupta împotriva violenței, cel puțin, prin sensibilizarea celor din preajmă, încurajarea de a informa despre cazuri de acest gen, dar și prin realizarea misiunii civice – de a promova egalitatea și echitatea de gen.

Să acționăm aici și acum!

Sistemul de control intern managerial în sectorul public

În perioada 02 - 03 decembrie 2021, Academia de Administrare Publică a desfășurat online cursul de instruire cu tematica „Sistemul de control intern managerial în sectorul public”. Cursul de instruire a încheiat șirul de activități, organizate de Academia de Administrare Publică în conformitate cu Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 17 din 12.02.2021 „Cu privire la comanda de stat privind dezvoltarea profesională a funcționarilor publici în anul 2021”.

Beneficiarii instruirii, funcționari publici de conducere din administrația publică centrală, și-au con-

solidat cunoștințele, și-au dezvoltat abilitățile și modela aptitudinile/comportamentele necesare pentru efectuarea calitativă și eficientă a controlului intern managerial public în cadrul autorităților publice.

Pe parcursul celor 16 ore de instruire, forma-

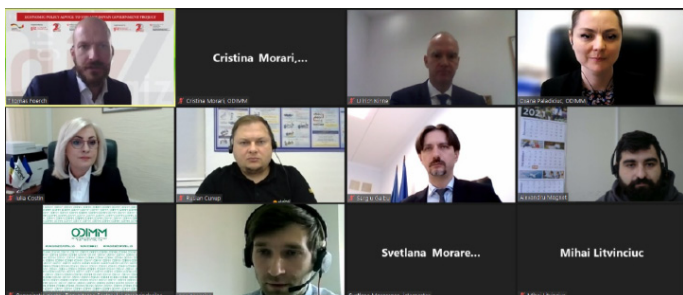
torii din cadrul Ministerului Finanțelor, dl Petru BABUCI și dna Cristina SCUTELNIC, au abordat subiecte ce țin de conceptul de control financiar public intern, Standardele naționale de control intern

în sectorul public, managementul performanțelor și al riscurilor, procesele organizaționale și activitățile de control, instrumentele controlului intern managerial, responsabilitățile managerului.

Departament dezvoltare profesională, AAP

A fost lansată o platformă virtuală pentru stabilirea parteneriatelor de afaceri

Mediul de afaceri din Republica Moldova va avea o platformă virtuală dedicată – www.businesslink.md, care va însuma toată informația centralizată despre companiile autohtone active și calificate să furnizeze servicii și produse atât pe piața internă, cât și externă. Astfel, informațiile despre furnizori vor fi structurate într-o bază de date publică cu funcționalități avansate ale motorului de căutare, care oferă contacte directe sau posibilitatea de a plasa cereri de parteneriat în afaceri. Platforma a fost dezvoltată de Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM) cu suportul Proiectului „Consilierea Guvernului Republicii Moldova în politici economice”, implementat de către GIZ Moldova cu suportul financiar al Ministerului Federal pentru Cooperare Economică și Dezvoltare al Germaniei (BMZ) și al Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC).

La evenimentul online de prezentare a platformei au participat reprezentanți ai instituțiilor internaționale, organizațiilor de suport în afaceri, administrațiilor publice centrale și ai sectorului privat, parteneri de dezvoltare

În deschiderea evenimentului, Sergiu Gaibu, ministrul economiei, a salutat apariția noii platforme și a subliniat necesitatea ace-

„Este o platformă necesară din considerentul că nu toți agenții economici din țară cunosc despre serviciile ce pot fi accesate chiar pe teritoriul Republicii Moldova. China, dar și alte țări excelează la acest capitol, având platforme unde pot fi ușor identificate companiile și tehnologiile. Acum vom avea și noi posibilitatea să ne promovăm mai intens în exterior. Astfel, vom reuși să ne conectăm cu țările din afară pentru a dezvolta o rețea sustenabilă și mai rezistentă la crizele prin care trece acum întreaga lume și ne vom integra și mai bine în noile realități ale comerțului internațional pentru a ne face văzuți și auziți”.

Ulrich Kinne, consilier în cadrul ambasadei Republicii Federale Germania în Republica Moldova, a accentuat că BusinessLink va deveni o platformă eficientă și utilă pentru întreprinderile mici și mijlocii din Moldova în drumul spre internaționalizarea afacerilor.

„Guvernul Germaniei susține eforturile IMM-urilor din Republica Moldova în

aderarea la lanțurile valorice naționale și internaționale. Platforma virtuală prezentată, va facilita stabilirea de noi parteneriate în afaceri, iar acest lucru va genera efecte pozitive în economie, vor fi create noi locuri de muncă și va fi redus fenomenul migrației. ODIMM este un partener de încredere al Germaniei și va instituționaliza crearea de noi conexiuni, identificând necesitățile companiilor naționale și internaționale”.

Iulia Costin, director ge-

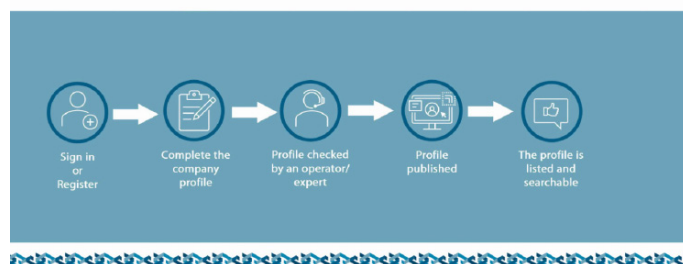
siness atât naționale, cât și internaționale. De-a lungul timpului, au fost organizate forumuri, conferințe, târguri și expoziții, B2B-uri prin care antreprenorii au avut posibilitatea să-și promoveze produsele și serviciile, dar și să stabilească parteneriate. În contextul actual, platforma virtuală BusinessLink este de un real folos companiilor moldovenești pentru internaționalizarea afacerilor și racordarea acestora la tendințele globale ale economiei”.

Thomas Foerch, managerul proiectului „Consilierea Guvernului Republicii Moldova în politici economice” din cadrul GIZ Moldova, a subliniat că această

BUSINESS LINK

powered by ODIMM

How it works: creating the company profile

neral ODIMM, a mulțumit partenerilor de dezvoltare pentru susținere, reiterând faptul că, prin lansarea acestei platforme, ODIMM își consolidează rolul privind asigurarea suportului necesar IMM-urilor autohtone în crearea parteneriatelor naționale și internaționale.

„ODIMM, în calitate de principală instituție de suport în afaceri din Republica Moldova, asigură suportul necesar IMM-urilor în crearea parteneriatelor de bu-

platformă va constitui o sursă de informație importantă pentru promovarea businessului din R. Moldova și stabilirea de noi conexiuni cu parteneri din străinătate.

„BusinessLink va fi o scenă deschisă pentru toate companiile prin care își vor promova cartea de vizită a afacerii. GIZ Moldova, împreună cu ODIMM, a organizat mai multe forumuri de afaceri, întâlniri B2B între companii pentru a stimula crearea de parteneriate”.

În cadrul evenimentului au vorbit și reprezentanți ai mediului de afaceri care au reiterat importanța și utilitatea platformei BusinessLink, exprimându-și speranța că aceasta va da o valoare adăugată mediului antreprenorial, completând ingredientele unei afaceri de succes.

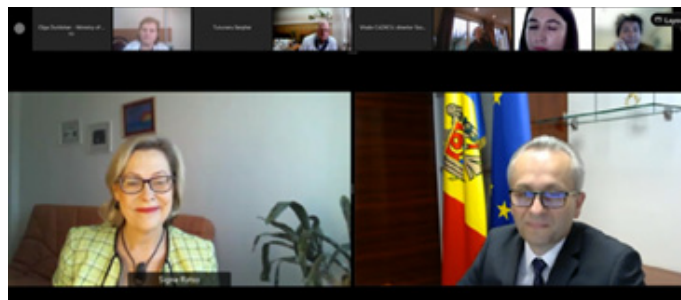

**Serviciul de presă al
Ministerului Economiei**

Lansarea Programului-cadru al Uniunii Europene pentru cercetare și inovare „Orizont Europa” în Republica Moldova

Programul-cadru al Uniunii Europene pentru cercetare și inovare „Orizont Europa” în Republica Moldova a fost lansat, pe 03 decembrie, în cadrul unui eveniment organizat de Ministerul Educației și Cercetării în comun cu Direcția Generală pentru Cercetare și Inovare a Comisiei Europene.

În debut, ministrul Educației și Cercetării Anatolie Topală a menționat că semnarea Acordului de asociere la noul Program-cadru „Orizont Europa” este un succes și o oportunitate extraordinară pentru întreaga comunitate științifică din țara noastră. Participarea cercetătorilor, tuturor persoanelor interesate din Republica Moldova, inclusiv a tinerilor cercetători, va genera progrese reale în domeniile cercetării și inovării, prin conectarea la

infrastructura europeană, stabilirea contactelor interumane, precum și crearea oportunităților pentru soluționarea provocărilor cu care se confruntă societatea contemporană.

În același context, directorul general adjunct al Direcției Generale pentru Cercetare și Inovare a Comisiei Europene Signe Ratso a felicitat comunitatea științifică din Republica Moldova cu prilejul aderării la noul Program-cadru al UE „Orizont Europa”, subliniind

că participarea în cadrul Programului-cadru va contribui la constituirea noilor parteneriate privind consolidarea științei și tehnologiei în fața principalelor provocări globale.

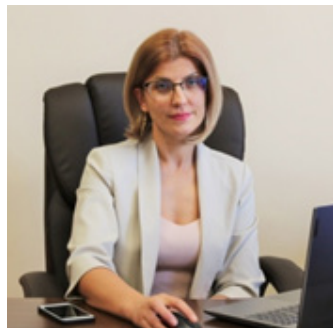
În cadrul evenimentului, comunitatea științifică din Republica Moldova a fost informată despre oportunitățile oferite de Programul-cadru „Orizont Europa”. Mai exact, reprezentanții Comisiei Europene au oferit detalii cu referire la structura Programului, modul

în care cercetătorii și toți cei interesați pot participa la apelurile anunțate, iar reprezentanții comunității științifice și academice au punctat oportunitățile oferite de anteriorul Program UE „Orizont 2020”, experiențele acumulate în timpul implementării proiectelor și cum pot acestea servi drept suport participării în cadrul noului Program.

La final, ministrul Educației și Cercetării a încurajat comunitatea științifică și academică din Republica Moldova să participe la apelurile anunțate și la activitățile din cadrul „Orizont Europa”, menționând că succesul participării noastre în cadrul noului Program depinde de implicarea fiecărui om de știință din țară.

Certificarea competențelor profesionale pentru cetățenii din țară și din diasporă - una dintre prioritățile MEC

Ministerul Educației și Cercetării, în parteneriat cu Organizația Internațională a Migrației și proiectul PNUD „Migrație și dezvoltare locală”, a organizat pe 2 decembrie, evenimentul de prezentare a rezultatelor procesului de validare a

competențelor profesionale dobândite în contexte de educație nonformală și informală, precum și a oportunităților pentru angajați și angajatori.

Astfel, organizatorii și-au propus să promoveze

bunele practici și să consolideze eforturile tuturor instituțiilor implicate în acest proces, pentru a extinde mecanismul de validare a competențelor profesionale pentru cât mai multe tipuri de meserii și specialități.

La eveniment au participat reprezentanți ai autorităților publice centrale, ai partenerilor de dezvoltare, ai mediului economic, ai societății civile, experți din domeniu și exponenți ai instituțiilor de învățământ profesional tehnic.

Secretara de Stat a Ministerului Educației și Cercetării, Galina Rusu a accentuat importanța validării educației nonformale și informale pentru crearea noilor oportunități educaționale și pentru încadrarea în câmpul muncii

a cetățenilor din Republica Moldova și din diaspora, care revin în țară. De asemenea, și-a exprimat înalta apreciere pentru suportul acordat de către partenerii de dezvoltare, care au susținut și promovat mecanismul de validare a competențelor profesionale în cadrul proiectului PNUD „Migrație și dezvoltare locală”, implementat cu suportul Guvernului Elveției.

În cadrul pilotării Regulamentului privind validarea educației nonformale și informale, începând cu anul 2019, au fost constituite 9 Centre de validare acreditate pentru a evalua și certifica cunoștințele profesionale dobândite la locul de muncă. Astfel, până în prezent, 263 de cetățeni din țară și din diaspora au reușit să obțină un certificat de va-

lidare, iar 75 de dosare sunt în curs de examinare.

De altfel, cetățenii au posibilitatea să-și valideze competențele profesionale la 46 de meserii din domeniile: construcții, alimentație publică, educație, ecologie, industrie textilă, industria frumuseții, transport, IT. Totodată, se elaborează actele necesare pentru validarea competențelor profesionale la meseriile: îngrijitor/ingrijitoare la domiciliu, bonă și instructor în conducerea auto.

MEC va extinde mecanismul de validare a competențelor profesionale pentru cât mai multe meserii și specialități pentru a răspunde necesităților fiecărui cetățean care dorește să se încadreze în câmpul muncii și să-și dezvolte o carieră profesională de succes.

Sursa: Serviciul de presă al Ministerului Educației și Cercetării

Diversificarea surselor de energie regenerabilă – imperativ al timpului

*Diversificarea surselor de energie regenerabilă, precum și valorificarea lor, inclusiv prin atragerea și gestionarea resurselor financiare în vederea finanțării proiectelor în domeniile respective într-un mod durabil din punctul de vedere al mediului înconjurător și al schimbărilor climatice constituie obiectivele de bază ale Agenției pentru Eficiență Energetică (AEE), obiective ce reies din politica statului în domeniul respectiv. La această temă am realizat un interviu cu directorul agenției, **Alexandru CIUDIN**, absolvent al Academiei de Administrare Publică.*

CORRESPONDENTUL:
Actuala criză energetică impune imperios necesitatea promovării mai insistente a energiei regenerabile, a energiei verzi. Care este situația la zi privind producerea acestor tipuri de energii?

Alexandru CIUDIN:
Într-adevăr, una dintre principalele lecții date de această criză energetică este că Republica Moldova trebuie să-și diversifice sursele energetice, să-și dezvolte sectorul de energie pe bază de vânt, soare, biomasă sau alte resurse prietenoase mediului. Realizarea unei ponderi a energiei din surse regenerabile, de cel puțin 17%, în consumul final brut de energie în anul 2020, a reprezentat obiectivul global pe care și l-a asumat Republica Moldova. La finele anului 2019, Republica Moldova a înregistrat o pondere a energiei din surse regenerabile de 23,8% în consumul final brut de energie, însă ponderea energiei electrice din surse regenerabile a înregistrat o valoare de doar 3,04% din consumul final de energie electrică, în timp ce statul și-a asumat obiectivul neobligatoriu sectorial de 10%.

Cu toate acestea, putem confirma că în Republica Moldova sunt utilizate cele mai importante tehnologii de producere a energiei electrice din surse regenerabile, precum hidro, solar fotovoltaică, eoliană și cogenerarea pe bază de biogaz.

La capitolul producției energiei electrice din surse regenerabile putem menționa că în Republica

Moldova centralele electrice eoliene sunt cele mai utilizate, capacitatea instalată fiind de cca. 45 MW, urmate de centralele electrice de cogenerare pe biogaz cu o capacitate de 6,35 MW și centralele electrice fotovoltaice cu o capacitate totală de 5 MW. De asemenea, țara noastră are o centrală hidroelectrică de 16 MW, construită la sfârșitul anilor '70, secolul precedent.

În anul 2020, centralele

tralele hidro cca. 46898,3 MWh. În total, din surse regenerabile, inclusiv hidro, au fost generați cca. 126175,8 MWh.

Până în martie 2018, producția de energie din surse regenerabile de numai 52 MW a fost sprijinită prin Legea energiei regenerabile din 2007. Legea lua în considerare principiul cost-plus. Conform acestuia, Agenția Națională pentru Reglementări în Energetică (ANRE) garanta un tarif pe 15 ani, pe baza costurilor eligibile, numai după ce se realiza investiția. În plus, autoritatea de reglementare avea dreptul de a ajusta tariful, dacă acesta ar fi fost mai mic. Această abordare nu a fost suficientă pentru a atrage investiții în sector și, prin urmare, legea a fost revizuită. Legea nr. 10 din 26.02.2016 privind pro-

electrice eoliene au produs cca. 50073,49 MWh, centralele fotovoltaice cca. 1411,36 MWh, centralele de cogenerare pe biogaz cca. 27792,69 MWh și cen-

movarea utilizării energiei din surse regenerabile a intrat în vigoare în martie 2018, sub forma unei scheme bazate pe tarife feed-in, prețuri fixe și a principiu-

lui contorizării nete. De asemenea, legea prevede garanții pentru investiții, inclusiv: conectare la rețea nediscriminatorie, furnizare cu prioritate și o obligație din partea furnizorului central de energie electrică de a achiziționa energia electrică generată în întregime din surse regenerabile timp de 15 ani. În plus, schema bazată pe principii de piață promovează concurența printre investitori, întrucât prevede organizarea de licitații pentru proiectele cu o capacitate de peste 4 MW în cazul energiei eoliene și 1 MW pentru alte tehnologii.

COR: Cum pot primăriile, care doresc instalarea parcurilor fotovoltaice pentru a produce energie locală, de a reduce din cheltuieli pentru utilizarea energiei electrice, în ansamblu, să concluzioneze cu Agenția pentru Eficiență Energetică pentru elaborarea proiectelor și implementarea lor în localitățile republicii?

A. C.: Toate proiectele de eficiență energetică sau energie regenerabilă, finanțate de Agenția pentru Eficiență Energetică, sunt selectate în cadrul Apelurilor de Propuneri de Proiecte lansate de Agenție. Totodată, dacă solicitanții înaintează propuneri de proiecte care prevăd măsuri de pilotare a tehnologiilor, Consiliul Agenției poate decide asupra finanțării unor astfel de proiecte. Un alt mecanism de finanțare sunt proiectele demonstrative. Agenția a cofinanțat, în ultimul timp, mai multe proiecte de acest gen. Criteriul de bază de încadrare sub termenul de proiect demonstrativ este cofinanțarea proiectelor de către partenerii noștri străini de dezvoltare. Astfel, Agenția poate asigura o parte din cofinanțarea asumată de beneficiar față de partenerii de dezvoltare.

(Continuare în pag. 9)

(Sfârșit. Încep. în pag. 8)

COR.: Care poate fi suportul AEE în realizarea planurilor privind extinderea producerii energiei verzi în localitățile republicii?

A. C.: Pe lângă suportul financiar, acordat de AEE, prestăm și servicii metodologice și instituționale pentru implementarea diferitor proiecte. De exemplu, Agenția a fost implicată plenar în construcția parcului fotovoltaic de 2,8 MW din raionul Criuleni, începând de la procedura de aplicare și depunere a propunerii de proiect și până la consultarea părții chinezești despre procedurile legale de activitate pe teritoriul nostru. La fel, un rol important îl avem la ca-

pitoul mediatizării proiectelor din domeniul energiei verzi, indiferent de unde vine sursa de finanțare.

COR.: Ce se prevede pe viitor în domeniul producerii energiei regenerabile?

A. C.: Conform unei noi hotărâri de Guvern cu privire la aprobarea limitelor de capacitate, a cotelor maxi-

me și categoriilor de capacitate în domeniul energiei electrice din surse regenerabile până în anul 2025, la toate tehnologiile de producere a energiei din surse regenerabile vor fi alocate suplimentar circa 400 MW. Dacă ar fi să estimăm valoarea investițiilor necesare pentru construcția tuturor

capacităților propuse spre alocare de către Guvern, valoarea mijloacelor financiare necesare pentru acest parc de unități de generare s-ar cifra la 450 milioane EUR în scenariul „pesimist” descris mai sus, și 900 milioane EUR – în scenariul „optimist”. Cantitatea de energie electrică produsă de capacitățile respective ar garanta atingerea unei ponderi a energiei electrice „verzi” în consumul final brut de energie electrică, într-un scenariu pozitiv de evaluare a lucrurilor în domeniu, de cca. 34%, până în anul 2025, dacă vor fi luate în considerare și capacitățile existente.

**Interviu realizat de
Ion AXENTI**

Tinerii din raionul Ungheni - cetățeni activi prin proiectul „Democrație sustenabilă prin educație electorală!”

Proiectul „Democrație sustenabilă prin educație electorală!” este implementat de Asociația Obștească „Baștina Frăsinești” și reali-

zat în parteneriat cu bibliotecile publice din raionul Ungheni. Managerul de proiect, Aliona Manciuc, menționează: „Pornind de la ideea formării unui model de cetățean activ care își cunoaște drepturile și modalitățile de implicare în procesul politic și electoral, am desfășurat un maraton al sesiunilor de educație electorală în rândul utilizatorilor bibliotecilor publice din raionul Ungheni, preponderent tineri alegători și viitori alegători”.

Astfel, au fost identificate cinci comunități rurale, unde au fost organizate sesiuni pentru, cel puțin, 60 de tineri. Aceștia au fost antrenați în activități de instruire, simulare și schimb de experiență organizate de echipa proiectului. Ulterior, tinerii au relatat informații, păreri și subiecte ce țin de buna guvernare în cadrul panelului de discuții, inclusiv prin

realizarea diferitor materiale jurnaliste, care au fost difuzate pe rețelele socializare, în presa locală cât și pe ecranul televizat din holul bibliotecii publice raionale „Dimitrie Cantemir” din Ungheni, care a fost achiziționat în cadrul proiectului.

„Pentru activitățile de sensibilizare a cetățenilor și încurajarea lor de a ieși la vot, au fost implicate toate bibliotecile din raionul Ungheni care au reactivat, sau au creat colțisoarele democratice din incinta bibliote-

cii. Prin intermediul acestora se va confirma faptul că bibliotecile sunt puncte de educare a alegătorilor”, a mai adăugat managera de proiect.

Potrivit Alionei Manciuc, activitățile din cadrul proiectului „Democrație sustenabilă prin educație electorală!” au sporit participarea tinerilor în procesul decizional care a condus la creșterea calității rezultatelor activității autorităților publice de orice nivel.

De menționat că, proiectul „Democrație sustenabilă prin educație electorală!” implementat de Asociația Obștească „Baștina Frăsinești” și realizat în parteneriat cu bibliotecile publice din raionul Ungheni, este parte a Programului de granturi mici acordat de CICDE – Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral cu suportul PNUD Moldova și USAID Moldova.

Natalia JUNGHIETU

„Vrem să aducem satul nostru în topul celor mai dezvoltate din țară”

Este crezul Victoriei Butuc-Guranda, primar al satului Dănceni, raionul Ialoveni, una dintre cei mai tineri primari, care prin noblețea, tăria de caracter, cunoștințe și practici avansate, tinde să transforme visele în realitate, confirmând, astfel, rolul crescând al tinerilor în administrația publică cu noile viziuni moderne de dezvoltare a localităților, de a aduce schimbările așteptate de ani de zile de către consăteni. Am descoperit aceste calități ale primăriei, fiind în vizită la Dănceni.

După ce a deținut mandatul de consilier local, Victoria Butuc-Guranda a fost aleasă, la numai 28 de ani, și în calitate de primar al satului Dănceni, Ialoveni. Anume avansarea sa în noua funcție ia deschis posibilitățile și oportunitățile de a realiza ideile sale, căci după cum afirmă în noua sa funcție, dumneaei dorește ca localitatea să ajungă în topul celor mai dezvoltate localități din Republica Moldova. Și, din câte reiese din spusele ei, putem conchide că, într-adevăr, cunoaște cum și ce trebuie să facă în funcția respectivă pentru a obține rezultatele scontate pentru alegătorii săi. Petru mai multe detalii oferim cititorilor noștri câteva secvențe din discuția întreținută cu dumneaei.

-- Cu certitudine, Dăncenii noștri chiar au nevoie de o schimbare. În ultimii 16 ani, mandatul de primar l-a deținut o singură persoană care, cu regret, nu a făcut prea multe. Așa că alegerile locale din 2019 au constituit o nouă speranță pentru săteni. Și personal îmi doresc ca împreună cu Consiliul local, cu cetățenii să avem cât mai multe proiecte, să dezvoltăm infrastructura localității și să aducem

satul nostru în topul localităților celor mai dezvoltate și cu cele mai multe proiecte moderne de dezvoltare. Cu toate că inițial, în scrutinul respectiv, eram catalogată de către unii dintre consătenii vârstnici prea tânără pentru a accede în funcția de primar. Dar, până la urmă totuși marea majoritatea a oamenilor au votat tinerețea, ceea ce, în opinia mea, a fost un avantaj. Or, a fi tânăr nu înseamnă numai decît a fi și mai puțin experimentat. Dimpotrivă, a fi tânăr, cred eu, înseamnă a fi mult mai creativ, a avea mult mai multă dorință de a lucra, dar și mult mai multe idei. De fapt, am fost nevoită, să zic așa, să preiau locul de primar până la finalizarea alegerilor respective. Vorba vine să întrețin unu și doi al alegerilor

am avut unele sesizări din partea cetățenilor privind defrișarea unor copaci de pe un lot. Am anunțat poliția, cazul a fost documentat, iar după ce am acces în funcție au venit cei de la Inspectoratul Ecologic și am verificat care este gradul de responsabilitate al fostului primar.

De asemenea, în doar două zile și jumătate a trebuit să organizăm, cu noua echipă, hramul localității.

După cum s-a afirmat mai apoi, a fost cel mai frumos hram pe care l-a văzut Dăncenii. Rezultatul a fost posibil datorită oamenilor din localitate, care cu adevărat și-au dorit schimbarea și au contribuit prin implicare personală în acele activități și financiar. Unii agenți economici și-au propus benevol serviciile în acțiunile respective și, astfel, am invitat la sărbătoarea noastră artiști cunoscuți în Republica Moldova, am avut parte și de un spectacol al luminilor etc.

Am mers în campanie împreună cu colegii cu un plan bine definit, în care a fost concretizat ce ne propunem să realizăm într-o sută de zile, într-un an și în patru ani. Fiind anterior consilier local, am sesizat o problemă la nivelul transparenței decizionale a APL în raport cu cetățenii. Astfel, ne propunem să avem un portal pentru petiții și cereri de reclamații, ședințele să fie transmise online, să organizăm consultații publice cu locuitorii pentru elaborarea bugetului, planului de achiziții, alte activități sociale ale primăriei. De asemenea, intenționăm să soluționăm problema transportului public, deoarece în acest domeniu nu

avem un itinerar și un orar convenabil cetățenilor.

La fel, un obiect destul de sensibil pentru localitatea noastră e și sistemul de canalizare și stația de epurare a apelor reziduale. Cu regret, deși proiectul respectiv a demarat încă în anul 2015, până în prezent nu există o finalitate a implementării acestuia. De aceea, ne propunem să organizăm un audit pentru perioada dată, să identificăm unde și care e cauza blocajului. Cu părere de rău, avem un procent foarte mic de drumuri asfaltate și căutăm soluții pentru rezolvarea acestei probleme. Paralel, întreprindem acțiuni concrete pentru a îmbunătăți iluminatul stradal etc.

Cu alte cuvinte, încercăm să facem față noilor provocări. Cu atât mai mult că, în acest sens, am și o anumită experiență. Astfel, fiind consilier local am reușit să atrag câteva proiecte. Ca rezultat, a fost construit un teren de joacă pentru copii, cu implicarea diasporei am amenajat un teren de fitness. De remarcat că, actualmente, pe lângă cei 13 consilieri, pe care îi avem în Consiliul local, avem și 16 consilieri din diasporă. În acest context, ne propunem să creăm „Asociația Băștinașilor din Dănceni”, deoarece știm că cei care au plecat sunt foarte dornici de a se implica în activitățile de acasă. Cu atât mai mult, că sunt multe proiecte de unde am putea accesa fonduri. Avem și deschiderea mai multor APL din România, cu care, evident, ne propunem să avem cât mai multe colaborări și cât mai multe proiecte comune.

Sunt convinsă, împreună cu comunitatea, cu diaspora vor realiza cele trasate, căci avem deja și unele rezultate rezonabile, pentru ca Dăncenii să se înscrie în topul celor mai bine amenajate și dezvoltate localități din țară.

Om între oameni, cu inimă mare, deschisă către oameni

Spune o vorbă înțeleaptă din popor că, rostul vieții pe pământ nu constă în numărul de ani trăiți, ci în faptele ce le lasă omul în urma sa, ceea ce l-a caracterizat și pe fostul primar longeviv din satul Toceni, raionul Cantemir, Constantin Petco.

În aparență, Constantin Petco nu s-a deosebit prin nimic de consătenii săi. Dincolo de aparențe, însă, a fost unul dintre băștinașii localității de pe malul Prutului, care a lăsat în urma sa nenumărate fapte demne de urmat, înscriind în istoria satului o filă aparte, plină de admirație.

După absolvirea școlii din sat, studiază la Tehnicumul Pomilegumicol „M.Frunze” din Tiraspol, facultatea de Pomicultură și Legumicultură. După serviciul militar, într-un timp relativ scurt, este avansat în fruntea brigăzii viticole în colhozul „Drujba”, funcție pe care a exercitat-o pe parcursul a trei ani de zile (1974 - 1977), apoi agronom-șef în sovhozul-fabrică „Vâlcele”, decis cu fermitate să facă ceea ce i-a plăcut mai mult – să aducă pe masa sătenilor Pâinea noastră cea de toate zilele, făcând studii sperioare, în acest scop, și la Universitatea Agricolă (pe atunci - Institutul Agricol „M. Frunze” - n.n.) din Chișinău.

Abnegația, dăruirea de sine, respectul față de oameni, bogata experiență acumulată de-a lungul anilor în diverse domenii au fost calitățile pentru care, în primăvara anului 1990, câștigă încrederea sătenilor de a fi ales primar al satului Toceni, funcție pe care a exercitat-o cu cinste și demnitate două legislaturi consecutive în localitatea de baștină. Apoi, la scrutul electoral din anul 1999, participă la alegerile locale din comuna Antonești, județul Cahul (din care făcea parte și satul Toceni - n.n.), fiind ales primar. Iar când s-a revenit din nou la raioane, în anul 2003, câștigă, repetat, alegerile locale din satul de baștină și își continuă munca, re-

nind în funcția de primar al comunei Toceni, mandatat până în anul 2007, adică, fiind în consecutivitate la al patrulea mandat de primar.

În perioada cât s-a aflat la primărie, cu sprijinul Consiliului comunal, al conducerii gospodăriei agricole, Constantin Petco a fost preocupat de instituțiile din teritoriu: de reparația clădirii gimnaziului, a grădiniței, șoselei ce leagă satul de „restul lumii”, a magazinelor. De asemenea, a pus umărul la revigorarea lăcașului sfânt, care și-a recăpătat aspectul de altă dată, cupolele bisericii căpătând lumina divină, sclipind în razele soarelui, a izvorului „Vâlcele”, căruia i-a dat a doua viață și care potolește cu apa-i gustoasă setea oricărui trecător. Satul a căpătat dezvoltare, a fost astupat hăul râpei adânci din strada centrală, care prezenta un pericol iminent. Acum sătenii pășesc cu siguranță pe șosea, ei apreciind eforturile primarului în schimbarea spre bine a drumurilor. Până atunci se părea că nu se poate de făcut, de îmbunătățit nimic, dar de cum a venit dumnealui la primărie, „câte puțin, încet-încet, pas cu pas, câte olecuță, câte olecuță s-o ridicat și Toceniul nostru”, spun oamenii bucușoși.

S-au scurs vertiginos

anii, au intervenit noi schimbări și, în 2008, Constantin Petco, cu familia, trece cu traiul în Chișinău, pentru a fi alături de cei dragi, de copii săi, Aurelia și Iulian, dar unde avea să-și continue activitatea profesională, în perioada 2012 - 2021, în cadrul Serviciului Hidrometeorologic de Stat al Republicii Moldova.

Pentru activitate îndelungată în funcții de răspundere, devotamentul de care a dat dovadă, Guvernul Republicii Moldova i-a conferit, în 2018, Diploma de Gradul I pentru activitatea prodigioasă în calitate de primar pe parcursul a 17 ani, pentru realizarea unor importante proiecte în sfera social-economică. În același context, în anul 2019, Mitropolia Chișinăului și a Întregii Moldove l-a decorat cu Diploma de Binecuvântare Arhierască, în semn de recunoștință pentru activitatea sânguincioasă spre binele și întru mărirea Sfintei Biserici Ortodoxe din Moldova.

...A iubit și a fost mereu cu gândul la locurile natale, la oamenii de la baștină, acolo unde și-a desfășurat întreaga activitate. În toți acești ani a menținut relații amicale de comunicare

cu consătenii, vizitându-i, adesea, ascultându-le păsul și implicându-se în măsura posibilităților în soluționarea problemelor lor, inițiind mai multe proiecte pentru sat, pentru consăteni, Mai mulți săteni, cu care am stat de vorbă, ne-au spus că dl Constantin Petco era bun la suflet, săritor la nevoie, prietenos cu oamenii, nu-și permitea să-i umilească pe subalterni; sociabil, democrat, înțelegător, știa să poarte respect, încredere reciprocă, dar cerea să fie disciplină în colectiv, în comunitate. În scurtă sa trecere pe acest pământ, a reușit să lase urme adâncide omene, dedicându-se cu dăruire pentru cei dragi, pentru cei apropiați, pentru consăteni... până a pleca la cele veșnice, la 3 septembrie 2021, la vârsta de 70 de ani. Dar a lăsat în urma sa să-i continue calea, pe feciorul Iulian, care s-a datat, de asemenea, serviciului public. Cu masteratul făcut la Academia de Administrare Publică, actualmente, face tot aici doctoratul, mărturisindu-mi că e de datoria sa de a duce mai departe idealurile tatălui său.

...La despărțire, fiul Iulian, parcă jenat de gravitatea momentului, îmi spuse, copleșit de emoții: „Orice revenire la amintirea sacră a tatălui e un moment de reculegere, de aducere-aminte a celui care a fost, a ceea ce am trăit și rețrăit și de fiecă dată va fi - neapărat!- un nou moment de încordare lucidă, încărcată de responsabilitate, de remușcări, de un firesc regret că am fi putut face mai mult pentru el, dar suntem împăcați cu gândul că tatăl nostru a fost Omul între oameni, cu inimă mare, deschisă către oameni, un viu exemplu pentru noi, pentru generația noastră”.

Ion DOMENCO

Un loc aparte, bine individualizat în peisajul cultural al Moldovei, îl ocupă tumulii de dimensiuni mari, unii dintre care au denumiri proprii. Cea mai cunoscută movilă funerară cu nume propriu este Movila Măgurii, care are înălțimea de cca 15 metri și diametrul de peste 80 de metri, fiind situată pe vârful dealului Măgura (înalt de 388,8 metri) de lângă satul Țighira (r-nul Ungheni). Dimensiunile impresionante și poziția dominantă a promontoriului Măgura, pe care se găsește și o așezare Cucuteni-Tripolie din mil. IV î.Hr., i-au făcut faimă Movilei Măgurii. Din păcate, acest complex arheologic foarte valoros a fost afectat de-a lungul timpului de alunecările de teren și de unele intervenții neautorizate în sol.

Alte movile funerare cu nume proprii, având formă aproximativ semisferică și dimensiuni variabile, unele înalte până la 5 metri, sunt semnalate în numeroase localități din diferite regiuni ale Republicii Moldova, dintre care menționăm Movila din Cadâr și Movila din Chendu din vecinătatea satului Drepcăuți, Movila Roșie de la Slobodca-Șirăuți (r-nul Briceni), Movila din Broscărie de lângă satul Horodiște (r-nul Dondușeni), Movila cu Cruce de la Cubolta (r-nul Sîngerei), Movila lui Traian de la Gura Bîcului (r-nul Anenii Noi), Movila Mare de la Giurgiulești (r-nul Cahul), Movila Țiganului (care are păstrată pe vârf o stelă de piatră) de la Rogojeni (r-

nul Șoldănești) ș. a. Deseori, anumite locuri sau dealuri din preajma localităților actuale, unde se află tumuli singolari sau grupuri de tumuli, uneori formând chiar adevărate necropole, se numesc La Movilă ori La Movile.

Grupuri distincte de tumuli, mai puțin numeroase, le constituie movilele duble sau triple și movilele alungite, având forma unor valuri de pământ. Un tumul dublu, cu numele Movila Geamăna, se află pe vârful unui promontoriu din preajma satului Crasnoarmeiscoe (r-nul Hîncești). Acest insolit complex arheologic constă din două movile mari, cu diametrele de 70-80 de metri și înălțimile de 10-11 metri, unite între ele printr-o „șă” de pământ, lungă de cca 45 de metri, lată de aproximativ 45 de metri și înaltă de 3-5 metri. Alături de Movilei Geamăna au fost semnalate două mari alveolări, cu diametrul de cca 70 de metri și adâncimea de peste 1 metru, formate, foarte probabil, prin scoaterea

pământului necesar pentru construirea tumulului. Cât privește starea de conservare, din păcate, astăzi și această spectaculoasă movilă funerară se distruge din cauza alunecărilor de teren. Un tumul triplu, care cuprinde trei movile alăturate,

lățimea de cca 25 de metri și înălțimea maximă de 2,5 metri. Această neobișnuită movilă funerară, care și-a câștigat faima de monument istoric important pentru Basarabia în epoca modernă, când despre ea s-a înregistrat și o interesantă legendă, astăzi se deteriorează prin lucrările agricole, iar capătul ei nordic a fost distrus din cauza construcției drumului republican M3. Obiective arheologice similare, denumite de localnici Movila Urișului sau Movila Lată, au mai fost înregistrate lângă satele Clococenii Vechi și Limbenii Vechi (r-nul Glo-deni).

Movilele funerare mai deosebite, dintre care unele au fost pe scurt descrise sau doar menționate mai sus, se impun a fi investigate prin cercetări non-invasive, în speță, prin prospecțiuni geofizice, conservate corespunzător și valorificate din punct de vedere turistic.

Vlad VORNIC,
director al Agenției
Naționale Arheologice

ECHIPA REDACȚIONALĂ:

Sergiu VLADICA - șef Direcție

Ion AXENTI - specialist principal

Ana-Laura PAȘNIC - specialist principal

Marina PASTUH - inginer-programator

ADRESA NOASTRĂ:

MD 2070
mun. Chișinău, str. Ialoveni, 100.
Ziarul apare de două ori pe lună.
Indice 67919.
Coli de tipar 1,5. Tiraj: 300.
Bun de tipar 14.12.2021

CONTACTE:

E-mail: aap.editura@yahoo.com

Tel: 0- 22- 28-40-78

Tipografia CEP USM